
Historia nauki i techniki w projekcie programu dziesięcioletniej ogólnokształcącej szkoły średniej. Uwagi i postulaty

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 21/4, 807-808

1976

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Historii Nauki i Techniki PAN — został w lipcu 1976 r. przesłany do dyrektora Instytutu Programów Szkolnych Ministerstwa Oświaty i Wychowania. Poniżej podajemy wzmiankowany tekst.

HISTORIA NAUKI I TECHNIKI W PROJEKCIE PROGRAMU DZIESIĘCIOLETNIEJ OGÓLNOKSZTAŁCĄCEJ SZKOŁY ŚREDNIEJ. UWAGI I POSTULATY

Komisja ds. Nauczania Historii Nauki i Techniki przy Komitecie Historii Nauki i Techniki PAN przeprowadziła szczegółową analizę projektu programów nauczania (z języka polskiego, historii, propedeutyki nauki o społeczeństwie, geografii, biologii z higieną, matematyki, fizyki z astronomią, chemii, techniki i organizacji pracy) w dziesięcioletniej ogólnokształcącej szkole średniej. Uważamy, że obecny stan zaawansowania prac nad programem jest najważniejszym momentem, aby treść jego poddać ocenie przedstawicieli z różnych dziedzin nauki, w tym także historyków nauki i techniki.

Zdaniem Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN wprowadzenie do programów szkolnych elementów historii nauki i techniki jest konieczne ze względu na jej rolę światopoglądową (np. historia poznania ewolucji człowieka czy historia odkryć geograficznych) oraz ze względu na walory dydaktyczne (historia nauki ułatwia, a często umożliwia poznawanie osiągnięć nauki współczesnej). Historia nauki i techniki spełnia poważną funkcję poznawczą, pokazuje bowiem, w jaki sposób ludzkość dzięki nauce starała się rozwiązywać swe podstawowe problemy.

I. Uwagi ogólne o programie

Analiza programu nauczania w dziesięcioletniej szkole średniej wskazuje, że program ten nie stanowi zwartego, uzupełniającego się nawzajem systemu wiedzy o świecie przyrody i społeczeństwie. Siłą rzeczy występujące w nim elementy historii nauki i techniki mają również charakter fragmentaryczny.

Analiza programu wskazuje także, że historia nauki potraktowana tu jest w sposób biograficzny, a nie problemowy. Spostrzeżenie powyższe dotyczy zwłaszcza przedmiotów matematyczno-fizycznych i przyrodniczych. Sugeruje to, że nauczyciela fizyki, chemii, matematyki czy biologii nie obchodzi z reguły ewolucja pojęć w wykładanym przez niego przedmiocie, że wystarczy, aby przedstawił prawa i twierdzenia, a przy okazji postacie niektórych odkrywców tych praw. W rezultacie uczeń nie dowie się nic, albo dowie się niewiele o przeszłości nauki, której treści przyswaja. Postulujemy usystematyzowanie tych treści i odpowiednie wkomponowanie ich w program poszczególnych przedmiotów.

Istotne znaczenie w wykładzie powszechnej historii nauki i historii techniki będzie miała realizacja programu nauczania historii. Dobrze się stało, iż w programie tym* położono wyraźnie nacisk na przekazywanie wiedzy dotyczącej dziejów kultury i cywilizacji, w zakresie której poczesne miejsce zajmuje historia przejawów życia intelektualnego. Z badań wynika, że w projekcie programu nauczania historii jest około 15% materiału bezpośrednio dotyczącego historii nauki i historii techniki. Niestety — podobnie jak to ma miejsce w obecnie obowiązującym programie nauczania historii w szkole podstawowej i średniej —

* Uwagi powyższe dotyczą wersji programu nauczania historii opracowanego przez Zespół Instytutu Programów Szkolnych.

materiał nie narasta wraz z przybliżaniem się do współczesności. Skutek jest taki, że więcej treści dotyczy epok chronologicznie wcześniejszych, mniej natomiast — czasów nowożytnych i najnowszych. Nie trzeba dowodzić, że „prawidłowość” ta wyraźnie przeczy założeniu utylitarnej wartości historii nauki i historii techniki.

II. Postulaty

Komitet Historii Nauki i Techniki przedstawia następujące postulaty do uwzględnienia w nowym programie.

1. Systematyczny kurs każdego przedmiotu powinien zapoznać ucznia z prawidłowościami rozwoju danej dyscypliny. Koniecznie należy podkreślać polskie tradycje w każdej dziedzinie i porównywać je z nauką światową.

2. W wykazie celów nauczania i wychowania każdego przedmiotu muszą być uwzględniane wymagania, dotyczące zaznajamiania uczniów z podstawowymi etapami rozwojowymi danej nauki oraz z ewolucją zastosowań praw naukowych w przemyśle i w życiu codziennym.

Podobne wymagania należy umieścić w wykazie tzw. umiejętności.

3. Uwagi metodyczne o realizacji programu poszczególnych przedmiotów szkolnych trzeba poszerzyć o sugestie, odnoszące się do nauczania historii danej dyscypliny.

4. Nie należy zaprzepaścić możliwości korelacji materiału różnych przedmiotów szkolnych poprzez nauczanie elementów historii nauki i historii techniki. W związku z tym w założeniach ogólnych programu nauczania oraz w programach poszczególnych przedmiotów winny się znaleźć wskazówki, dotyczące możliwości takich korelacji.

5. Najwięcej treści z historii nauki figuruje w propozycjach dotyczących tematyki zajęć fakultatywnych. W związku z tym po zatwierdzeniu programu nauczania szkoły dziesięcioletniej należy przygotować projekt podręcznika do zajęć fakultatywnych, który będzie obejmował historię poszczególnych dyscyplin. Podręcznik ten winien zostać tak skonstruowany, aby służył nauczycielom w realizacji treści historycznych całego programu nauczania i uczniom w samokształceniu.

6. Poprawna realizacja programu wymaga specjalistycznego przygotowania nauczycieli, autorów podręczników i autorów materiałów pomocniczych. Postulat powyższy należy zaadresować również i przekazać do Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki.

7. Komitet Historii Nauki i Techniki deklaruje współpracę przy opracowaniu podręczników i materiałów pomocniczych dla nauczycieli i uczniów. Od Instytutu Programów Szkolnych oraz Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych oczekujemy zleceń na wykonanie recenzji konspektów i kolejnych wersji podręczników do nauczania poszczególnych przedmiotów ogólnokształcących, oczywiście — z punktu widzenia interesującej nas historii nauki.

MEMORIAŁ W SPRAWIE NAUCZANIA HISTORII MEDYCYNY I HISTORII FARMACJI W POLSKICH AKADEMIACH MEDYCZNYCH

Komisja ds. Nauczania i Upowszechniania Historii Nauki i Techniki — działająca w ramach Komitetu — opracowała memoriał dotyczący organizacji i programu nauczania historii medycyny i historii farmacji w polskich Akademiach